

Jogi logika

Van jogi logika?

NINCS

- nincs ilyen elkülönülő logikai rendszertípus,

VAN

- jogi logika cím alatt jelennek meg tudományos igényű írások, művek;
- A jog jelenségvilága mindig is támaszkodott a logika szerepére a működése során

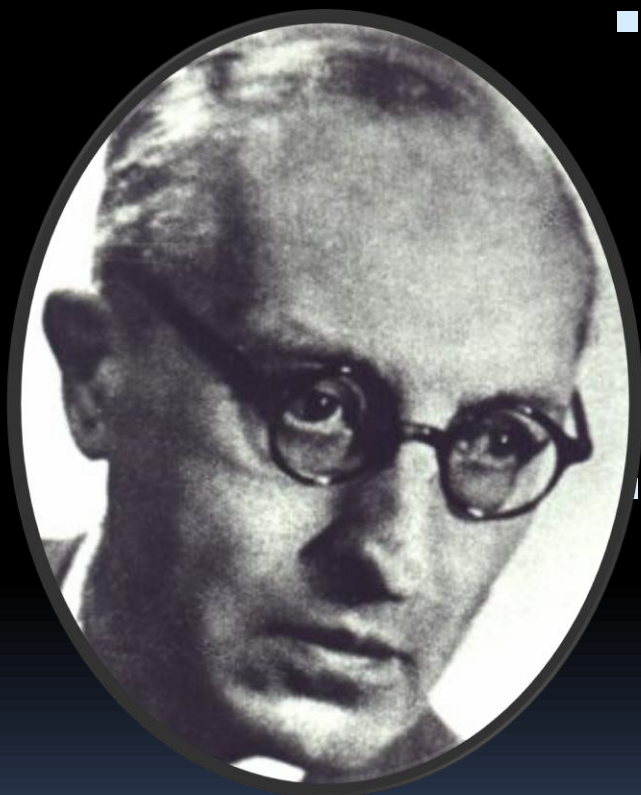
A jogi logika célja: megvizsgálni a jog és a logika viszonyát, számot vetni azzal, hogy a logika bizonyos rendszerei milyen jelentőséggel és használhatósággal bírnak a jog számára.

A jogi logika kiáltványa

1. A jogi logika nélkülözhetetlen a jogi kérdések bármely racionális feldolgozása számára.
2. A jogi logika kiegészíti a jogi gondolkodás alapját képező más tudományokat.
3. A jogi logika nem a jog materiális tartalmának forrása, hanem a jogi gondolkodás eszköze.
4. A jogi logika a modern technológia hasznosításának egyik előfeltétele a jog területén.
5. A jogi logika nélkülözhetetlen a jogi érvelés alkalmasságának, hatékonyságának és integritásának biztosításához.

(Tammelo)

Jog és logika: MOÓR GYULA

- **A logikai törvények magasabb rendűek** és elsődlegesek a jogi törvényekhez képest – a jog csak érvényre juttatja a logikai szükségszerűséget.

Ezt a nézetet alkalmazza **Moór Gyula**

- a *jogrendszer*,
- a *jogalkalmazás* és
- a *jogtudomány* területén.

1. Logikum a jogrendszerben

A jogrendszer \rightarrow *gondolatok rendszere*

A logika \rightarrow *a gondolkodás törvényei*

\Rightarrow „logikai tartalma”, „logikai értelme” van:

a jogi norma **hipotetikus ítélet**,

amelynek szerkezete: „**ha van p , legyen q** ”.

p : előtag : *tényállítás, feltétel*

q : utótag : *jogkövetkezmény*

A jogrendszer csak **gyenge értelemben** logikai rendszer: *érvényesül benne **konzisztencia***

De akkor **nem lehetnek ellentmondások** \rightarrow
legfeljebb a jog **nyelvi megfogalmazásában**
lehetnek

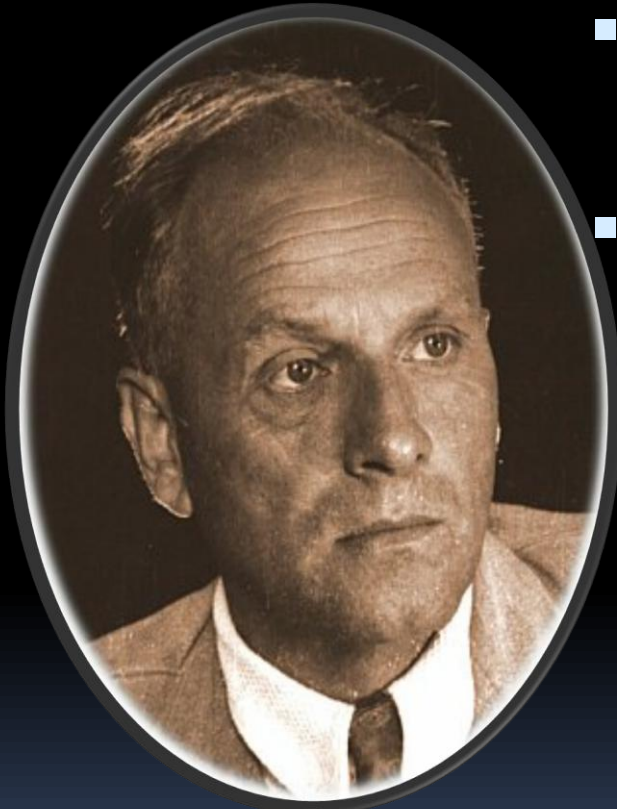
2. Logikum a jogalkalmazásban

- A jogalkalmazói döntés = jogi **szillogizmus**.
 - **felső tétele** egy norma-formula,
 - **alsó tétele** egy tényállást leíró állítás,
 - a **konklúzió** pedig az ítélet.
- Pl.: {„Aki mást megöl, büntettet követ el, és így és így büntetendő.” Pl.: „**KJ megölte apósát, PT-t.**”} ⇒
„**KJ így és így büntetendő.**”
 1. „**így és így**” = „öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel” ← **szabad mozgástér** ;
 2. döntési szabadság még: **tényállás** (bizonyítás) + **minősítés** + **értelmezés**

3. Logikum a jogtudományban

- A logika szerepe általában **minden tudományban** :
 - **fogalmak** kidolgozása,
 - **következtetések** levonása,
 - **hipotézisek** felállítása és igazolása vagy cáfolása,
 - az ismeretek összefüggő **rendszerének** felépítése.
- A jogtudomány specifikuma: **normatív tudomány** = **előírások** is a tárgyat képezik.
 - ← A logika **az empirikus valóság helyébe lép**, a **tudományosság kritériumaként**.
- A jogtudomány **feladata**:
 - a normatív előírások rendszerének kimunkálása,
 - a normák közötti összefüggések feltárása.

Jog és logika: SZABÓ JÓZSEF

- A jog **öntörvényű** jelenség, nem rendelhető logikai törvények alá.
- „**A logikum mítosza**” :
 - sem a **jogrendszer** nem fogható fel logikai rendszerként,
 - sem a **jogalkalmazás** nem értelmezhető logikai műveletként...

→ az ellenkező állítás csupán **mítosz**, amit a jogbiztonság vágya vezérel.

Jog és logika nem jár kéz a kézben

1. A jogrendszer

- **A jogrendszer** felfogható **zárt logikai rendszerként?**
- A jog logikai zártsága **illúzió**.
- A normát az **esetre** kell **vonatkoztatni**, → **értelmezés**.
- Az értelmezés nem határozható meg logikailag.
- → Nincs logikai zártság = „**logikai űr**” :
 - **csak a jog szövege lehet ellentmondásmentes**; maga a jog, az értelmezés alogikus elemei miatt már eltérően fogható fel
 - leírt normaszöveg ≠ alkalmazandó jog
 - leírt normaszöveg ← kiindulópont
 - a jog **élő jog**

2. A jogalkalmazás

- **A jogalkalmazás** felfogható **szillogizmusként**?
- Nem, mert:
 - szillogizmus**: premisszák → konklúzió
 - joggyakorlat**: premissza (érvek) ← következtetés
- A bírói ítélet mint szillogizmus konklúziója **illúzió**.

További érve:

- **A jog nem mesterség, hanem műveltség dolga** – a műveltség pedig egy és oszthatatlan.
Ne jogot tanuljunk hát, hanem jogi műveltséget – hiszen a jogtanulás célja nem az, „hogyan tudjuk a jogtételeket, hanem hogy érezzük az igazságot”.

Jogi logika : milyen logika ?

- **Logika** → **ténybeli + jogi következtetések** ← **joggyakorlat**
- Melyik logikai rendszer releváns?

Klasszikus logika

Logikán *csak* a klasszikus (alethikus, kétértékű, formális) logika értendő.

**Georges
KALINOWSKI**
a jogi logika:
formális logika

Deviáns logika

A jogon belüli következtetések modellálására a klasszikus logika nem alkalmas (torzítások).

Chaïm PERELMAN
a jogi logika:
nem-formális logika

Georges KALINOWSKI

- Cél : a **jogi érvelés szerkezetének** feltárása
- 1. **jogi logikai érvelés** : az *intellektuális korlátozás* alá eső jogi érvelés → a **racionalitás** garanciája
→ a **formális logika**
 - a. **nem-normatív jogi érvelés** : a tárgya szerint **ténybeli**, csak a kontextusa (a jogi eljárás) jogi
 - b. **normatív jogi érvelés** : tárgya szerint is **jogi**
- 2. **retorikai jogi érvelés** : meggyőzésre irányuló jogi érvelés
- 3. **nem-logikai jogi érvelés** : **nevesített jogi érvek** :
pl.: vélelem, fikció, *argumentum a fortiori* stb.

Jogi logika = formális logika

nem-normatív (ténybeli) érvelési módok

- **bizonyossági következtetések** : igaz premisszák
 - **dedukció** : premisszák \Rightarrow konklúzió
 - **teljes indukció** : a konklúzió egy univerzális állítás
- **valószínűségi következtetések** : $\geq 0,5$ valószínűség
 - **reduktív érvelés** : okozat \Rightarrow ok
 - **analógiás érvelés** : hasonlóból a hasonlóra
 - **kiterjesztő indukció** : univerzális állítás az osztály elemeinek egy részét megvizsgálva
 - **statisztikai érvelés** : a premisszáknak csak egy része rendelkezik a kérdéses tulajdonsággal

Chaim PERELMAN

- jogi érvelés \neq klasszikus logikai következtetés \rightarrow a jogi érvelés modellje a **nem-formális logikában** lehető fel
- **MERT** : a formális logika nem a racionalitás kizárólagos letéteményese : lehet ésszerűen érvelni ott is, ahol nincsenek bizonyossági következtetések \leftarrow politika, erkölcs, jog – közös tő: **igazságosság változás** a Nagy Francia Forradalom után: axiomatikus-deduktív jogrend: **törvényesség és jogbiztonság** \leftrightarrow **joggyakorlat** (pl. méltányosság, közérdek stb.)

Jogi logika = nem-formális logika

- **Különbség** a formális logikai modelltől:
 1. itt **a konklúzió nem a premisszák folyománya**
→ a premisszákat szelektáló és formáló aktív erő
először : döntés a konklúzió helyességéről,
utána : a megfelelő premisszák megkeresése
formális logika: premisszák → konklúzió
jogi logika: premisszák ← konklúzió
 2. Az **ítéletek kialakulásában logikán kívüli érvek is** szerepet játszanak .
 3. Az **indokolás** szerepe: a valahogyan kialakított döntés **racionális igazolhatóságának** bemutatása

Logika a jogban: fogalom

- **Fogalom-típusok:**
 - Generális fogalmak
 - Meghatározatlan individuális fogalmak = változók
- Fogalom-meghatározás = **definíció:**
 - Genus proximum
 - Copula
 - Differentia specifica
- **Homályos fogalmak**

Logika a jogban: ítélet

- **Normatív ítélet** = a norma logikai formája
- ← eszköze: **logikai értelmezés**: célja →
 - A **normatív minősítés** rekonstrukciója
 - A **normaszöveg** logikai rekonstrukciója
 - **Logikai szavak** megállapítása (pl. a 'vagy' jelentése)
 - **Egyéb kötőszavak** átfordítása (*illetve, viszont, csak*)
 - A **logikai szerkezet** feltárása (mondatrészekre osztás)
- → a normaszöveg **logikai formára** hozása

Logika : következtetés

- A jogi szillogizmus **felső tétele** egy norma-formula, **alsó tétele** egy tényállást leíró állítás, a **konklúzió** pedig az ítélet.

{„Aki mást megöld, büntettet követ el, és így és így büntetendő.” (Btk., 166. § (1) bekezdés), *KJ megölte apósát, PT-t.*”} \Rightarrow „**KJ így és így büntetendő.**”

- Ez a **szubszumpciós szillogizmus**:

(*T tény*) \supset (*J jogkövetkezmény*)

(*T tény*)

\Rightarrow *J jogkövetkezmény* (nek kell bekövetkeznie)

- A sémát **döntési szillogizmusnak** nevezett következtetések övezik (pl. melyik tanú vagy szakértő vallomásának adjunk helyt?)